

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 2070/2022
16.11.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић и Весне Станковић, чланова већа, у парници тужиоца Националног савета албанске националне мањине Бујановац, кога заступа пуномоћник Александар Оленик, адвокат из ..., против туженог АА из ..., кога заступа пуномоћник Светозар Вујачић, адвокат из ..., ради утврђења дискриминације, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2611/2021 од 08.09.2021. године, у седници одржаној 16.11.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 2611/2021 од 08.09.2021. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 4889/19 од 28.12.2020. године, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се утврди да је тужени изјавом од ...2019. године, датој дневном листу „Вечерње новости“ и другим медијима којом је јавно изјавио: „Ја сам за што брже и сигурније разграничење са Шиптарима. Ово је мој лични став и ја за ово немам ни подршку председника Вучића, ни Владе Србије, нити је Скупштина икада расправљала о томе ...“, као и изјавом ...2019. године, за дневни лист „Вечерње новости“ којом приликом је изјавио: „Најаву тужбе против мене због тога што Албанце са Косова и Метохије називам Шиптарима, тумачим као наставак забране одласка у Јасеновац или на простор Косова. Срби који не ћуте – морају бити ућуткани. Схватићу тужбу као комплимент за доследност и упорну борбу за истину. То је термин који Шиптари користе сами за себе и не знам зашто би био увредљив. Можда није добар изговор? За мене би увреда била да ме неко зове другачије него што ја зovem себе. Шиптар је термин који означава Албанце са Косова и показује да се не мисли на Албанце који живе у централној Србији или у Албанији и не знам шта је ту спорно. Да ли било боље користити турске изразе Арнаут, Арбанас“, а све под насловом „Хоће ли шиптари да их зovem Арнаути или Арбанаси?!“, учинио тешки облик непосредне дискриминације повредом права на забрану говора мржње из члана 11. Закона о забрани дискриминације, тешки облик непосредне дискриминације узнемиравање и понижавајућим поступањем из члана 12. Закона о забрани

дискриминације и тешки облик непосредне дискриминације националних мањина из члана 24. Закона о забрани дискриминације. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се тужени обавезе да ову пресуду у целини објави о свом трошку у дневним новинама „Вечерње новости“ најкасније у року од 15 дана од правноснажности пресуде. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца као неоснован, којим је тражио да се забрани туженом да понавља извршени тешки облик непосредне дискриминације повредом права на забрану говора мржње, узнемиравајућим и понижавајућим поступањем и дискриминацијом националних мањина, а како је то прецизирано у ставу првом изреке ове пресуде. Ставом четвртим изреке, одбијен је захтев тужиоца за накнаду трошкова парничног поступка као неоснован.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 2611/2021 од 08.09.2021. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена првостепена пресуда. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 18/20 и 10/23) и утврдио да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужени је као министар у Влади Републике Србије дана ....2019. године, у дневном листу „Вечерње новости“ у тексту под насловом „Мој лични став – што брже разграничење са Албанцима“, изјавио: „Ја сам за што брже и сигурније разграничење са Шиптарима. Ово је мој лични став и ја за ово немам ни подршку председника Вучића, ни Владе Србије, нити је Скупштина икада расправљала о томе“. Дана ...2019. године за исти дневни лист у тексту под насловом „Хоће ли Шиптари да их зовем Арнаути или Арбанаси?!“ изјавио је: „Најаву тужбе против мене због тога што албанце са Косова и Метохије називам Шиптарима, тумачим као наставак забране одласка у Јасеновац или на простор Косова. Срби који не ћуте – морају бити ућуткани. Схватићу тужбу као комплимент за доследност и упорну борбу за истину. То је термин који Шиптари користе сами за себе и не знам зашто би био увредљив. Можда није добар изговор? За мене би увреда била да ме неко зове другачије него што ја зovem себе. Шиптар је термин који означава Албанце са Косова и указује да се не мисли на Албанце који живе у централној Србији или у Албанији и не знам шта је ту спорно. Да ли би било боље користити турске изразе Арнаут, Арбанас?“.

Назив „Шиптар“ је словенизован облик албанског етнонима Shqiptar (Шћиптар) којим Албанци сами себе називају (Албанија – Shqiptaret) и који се почео употребљавати у току НОБ-а у Југославији уместо ранијег назива „Арбанаси“ или „Арнаути“ чиме се хтело истаћи јединство албанског народа Југославије и Албаније и који је временом услед неповољне политичке ситуације регионализован, те је

послужио за разликовање припадника албанске народности у Југославији од Албанаца у Албанији и осталих по свету, па тако стиче негативну конотацију и сматра се увредљивим. Према наводима тужбе дискриминаторско поступање туженог огледа се у томе што је у својим изјавама за медије припаднике албанске националне мањине погрдно назвао „Шиптарима“ чиме вређа национална осећања Албанаца у Србији. Због тога тужилац тражи утврђење да је тужени учинио тешки облик непосредне дискриминације повредом права на забрану говора мржње из члана 11. Закона о забрани дискриминације, тешки облик непосредне дискриминације узнемиравањем или понижавајућим поступањем из члана 12. наведеног закона и тешки облик непосредне дискриминације националних мањина из члана 24. истог закона. Тужени је у изјави од ...2019. године, изнео свој лични став о актуелној политичкој теми која се тиче Косова, у којој је користио реч „Шиптари“ за означавање Албанаца који живе на територији Косова и Метохије, док је у изјави од ...2019. године јавно изнео своје мишљење поводом најаве тужбе због чињенице да Албанце са територије Косова назива „Шиптарима“ поново користећи израз „Шиптари“ за означавање Албанаца са територије Косова и Метохије.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су одбили тужбене захтеве као неосноване, налазећи да тужени својим изјавама није непосредно дискриминисао албанску националну мањину, с обзиром да недостаје основни елемент да би постојала непосредна дискриминација – неједнако поступање. Дискриминација припадника једне националне мањине била би могућа у односу на припаднике већинског српског народа, као и на припаднике других националних мањина, што значи идентификацију групе у односу на коју би се упоређивањем поступања туженог у аналогној ситуацији могло закључити да тужени према албанској националној мањини неповољније поступа (тест дискриминације). Тужилац није учинио вероватним да постоје групе према којима тужени повољније поступа, а да је при томе једина разлика између њих правно заштићена основа – национална припадност. У конкретном случају изјава од ...2019. године, несумњиво представља политички говор туженог из којег произилази да се залаже за што брже и сигурније „разграничење са Шиптарима“ и представља његов лични став, што несумњиво произилази из целине изјаве, који је изнео у својству политичара – председника Покрета социјалиста на тему која је од општег интереса – решавања актуелног питања насталог поводом самопроглашене независности Косова, док у другој изјави од ...2019. године, тужени износи свој став о најављеној тужби против њега због претходно дате изјаве и своје мишљење о томе да такво означавање националне мањине не може бити увреда, као и разлоге за то своје мишљење. Чињеница да тужени у изјавама назива Албанце са територије Косова и Метохије изразом „Шиптари“ сама по себи није довољна да би се то сматрало дискриминаторским поступањем, подстицањем мржње или насиља према њима, јер иако увредљива сама реч не представља идеју, информацију или мишљење које подстиче неједнакост, насиље или мржњу према овој групи. Обе изјаве сагледане у контексту и према циљу, по становишту нижестепених судова не позивају на насиље, мржњу, дискриминацију против албанске националне мањине због чега не могу представљати говор мржње. Употреба одређених речи макар оне биле увредљиве за одређену групу не може се посматрати ван контекста у којем су употребљене, при чему је изражавање политичког, идеолошког и другог става и мишљења гарантовано правом на слободу изражавања у члану 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, као и у члану 46. Устава Републике Србије. Говор мржње за разлику од „обичног“ увредљивог изражавања подразумева

екстремну нетолерантност, тако да мора бити вишег интензитета да би био означен као говор мржње. С обзиром да је говор мржње вид ограничења фундаменталне слободе говора која према традиционалном критеријуму заступаном у пракси Европског суда за људска права укључује и могућност да употребљени израз евентуално „увреди, шокира или узнемири“, онда се подразумева да увредљивост исказа сама по себи, изван контекста, не може бити довољна за говор мржње, већ се само пажљивим испитивањем контекста може направити смислена разлика између шокантног и увредљивог језика који је заштићен чланом 10. Конвенције и онога који губи право на толеранцију у демократском друштву. Зато и поред чињенице да је неприхватљиво да се у јавном говору припадници националне мањине означавају онако како они са аспекта свог националног бића сматрају увредљивим, члан 10. став 2. Конвенције не оставља много простора за ограничење слободе изражавања у области политичког говора или у погледу питања од општег интереса. Дате изјаве туженог не представљају ни посебан облик дискриминације из члана 12. Закона о забрани дискриминације јер нису директно усмерене према припадницима албанске националне мањине, пошто им се тужени није директно обраћао, тако да изнети политички став и мишљење није могло произвести страх, односно непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење. Такође, по становишту нижестепених судова у конкретном случају није извршен ни тежак облик дискриминације из члана 13. став 1. тачка 1, 3. и 6. наведеног закона, нити дискриминација националне мањине из члана 24. јер припадници албанске националне мањине, датим изјавама нису стављени у неједнак и неповољнији положај да би им због њиховог личног својства (националне припадности) било ускраћено и повређено неко право.

По оцени Врховног суда правилно су нижестепени судови применили материјално право одлучујући на изложен начин, применом Међународних правних аката, Устава Републике Србије, те Закона о забрани дискриминације.

Устав Републике Србије у члану 21. забрањује сваку дискриминацију, непосредну или посредну, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета. Устав Републике Србије јемчи слободу мишљења и изражавања, као и слободу да се говором, писањем, сликом или на други начин траже, примају и шире обавештења и идеје и прописује да се слобода изражавања може законом ограничити, ако је то, поред осталог, неопходно и ради заштите права и угледа других (члан 46).

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода („Службени лист СЦГ“- Међународни уговори бр. 9/03, 5/05 и 7/05 – испр. „Службени гласник РС – Међународни уговори“, бр. 12/10 и 10/15), одредбом члана 14. забрањује дискриминацију и прописује да се уживање права и слобода прописаних у овој конвенцији обезбеђује без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, веза са неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус.

Уставна забрана дискриминације ближе је разрађена у Закону о забрани дискриминације, тако што по члану 2. став 1. изрази "дискриминација" и

"дискриминаторско поступање" означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, роду, родном идентитету, сексуалној оријентацији, полним карактеристикама, нивоом прихода, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима (у даљем тексту: лична својства).

Из наведеног следи да су најбитније карактеристике дискриминације – прављење разлике између лица које тврди да је дискриминисано и других лица у истој или упоредивој ситуацији, које при том мора бити неоправдано и мора бити везано за неко лично својство дискриминисаног лица. Према члану 45. став 2. цитираног Закона тужилац мора да учини вероватним акт дискриминације, односно да му је због неког личног својства повређено људско или мањинско право зајемчено Уставом, што је неопходна претпоставка да би се могла утврдити повреда начела забране дискриминације.

С обзиром на околности конкретног случаја, релевантна је одредба члана 11. (говор мржње) којом је забрањено изражавање идеја, информација и мишљења којима се подстиче дискриминација, мржња или насиље против лица или групе лица због њиховог личног својства, у јавним гласилима и другим публикацијама, на скуповима и местима доступним јавности, исписивањем и приказивањем порука или симбола и на други начин, као и члан 12. став 1. којим је забрањено узнемиравање, понижавајуће поступање и полно и родно узнемиравање, које има за циљ или представља повреду достојанства лица или групе лица на основу њиховог личног својства, а нарочито ако се тиме ствара застрашујуће, непријатељско, деградирајуће, понижавајуће и увредљиво окружење. Поред тога у члану 24. забрањена је дискриминација националних мањина и њихових припадника на основу националне припадности, етничког порекла, верских уверења и језика. Начин остваривања и заштита права припадника националних мањина уређује се посебним законом.

Наиме, говор мржње је обраћање најширој публици, којим се подстиче дискриминација, мржња или насиље, против припадника одређене групе, чији психички интегритет се на тај начин посредно нарушава. Европски суд за људска права је у својој пракси дефинисао говор мржње као „сваки облик изражавања који шири, подстиче, промовише или оправдава мржњу која је заснована на нетолеранцији” (Erbakan v. Turkey, представка бр. 59405/00, пресуда од 6. јула 2006). Узнемиравање и понижавајуће поступање подразумева, пак, директно обраћање припадницима дате групе, тако да се ствара страх, или непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење. У конкретном случају по правилном становишту нижестепених судова тога нема. Обе изјаве туженог сагледане у целини и контексту у којем је употребљена реч „Шиптари“, не позивају на насиље, мржњу, дискриминацију против албанске националне мањине, нити представљају говор мржње. Изражавање политичког, идеолошког и другог става и мишљења, које је гарантовано правом на слободу изражавања у члану 10. Европске конвенције за заштиту људских права и основних

слобода, као и у члану 46. Устава Републике Србије, укључује и могућност да употребљени израз евентуално „увреди, шокира или узнемири“, па увредљивост одређене речи сама по себи, изван контекста, не може бити довољна за закључак о говору мржње који мора бити вишег интензитета, односно подразумева екстремну нетолерантност. Имајући у виду све наведено, супротно наводима ревизије, дате изјаве туженог не могу се квалификовати као говор мржње, јер и поред навода о увредљивом садржају употребљене речи, као назива за Албанце са територије Косова и Метохије, из контекста дате изјаве није препознатљив циљ да стигматизује, повреди или понизи групу на основу личног својства, односно да створи нетрпељивост и мржњу према групи или позив на насиље. По правилном становишту нижестепених судова, дате изјаве туженог не представљају ни посебан облик дискриминације из члана 12. Закона о забрани дискриминације јер нису директно усмерене према припадницима албанске националне мањине, пошто им се тужени није директно обраћао, тако да изнети политички став и мишљење није могло произвести страх, односно непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, нити дискриминацију националне мањине из члана 24. јер припадници албанске националне мањине, датим изјавама нису стављени у неједнак и неповољнији положај, да би им због њиховог личног својства (националне припадности) било ускраћено и повређено неко право. Зато су као неосновани оцењени сви ревизијски наводи тужиоца којима се указује на погрешну примену материјалног права.

На основу члана 414. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић